

EGY NAGYVÁLLALAT TÁJÉKOZTATÁSI OSZTÁLYÁNAK FELADATAI ÉS MUNKAMÓDSZEREI A NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁGBAN

Hartmut Viergutz

Kombinat VEB Kabelwerk Oberspree, Berlin

A Német Demokratikus Köztársaságban igen magasra értékelik a tudományos-műszaki tájékoztatás jelentőségét a szellemi alkotómunka racionalizálásában. Ez nemcsak számos törvényerejű rendeletben és állami jogszabályban jut kifejezésre, hanem az a tény is jelzi, hogy alig van olyan iparvállalat, intézmény vagy állami hivatal, amelynek ne lenne ütdképes tájékoztatási részlege.* Egy nagyüzemi tájékoztatási osztály feladatai közül a továbbiakban az alábbi súlyponti kérdéseket vizsgáljuk behatóan:

a számítástechnika segítségével előállított tájékoztatási eszközök bevezetésénél szerzett tapasztalatok;

az iparág központi tájékoztatási szerve és a hozzá tartozó tájékoztatási osztályok és részlegek közötti munkamegosztás megszervezése;

intézkedések a tájékoztatási osztályok és részlegek hatékonyságának növelésére a felhasználók oktatása révén.

Az NDK kábelművei 1967-ben kombinátba tömörültek. Ennek a szervezési formának megfelelően alakították ki a tájékoztatás szervezeti felépítését is. Az igénykutatás, szerzeményezés, tartalmi feltárás és a tudományos-műszaki információk közvetítése a munkamegosztás és kooperáció elvét követi. Ezért, mind a személyi állomány, mind a berendezés anyagi és pénzügyi eszközei összhangban állnak a mindenkori üzemi követelményekkel. A kábelüzemek nagyságától függően léteznek olyan tájékoztatási osztályok és részlegek, amelyeknek - egyéb feladatok ellátása mellett - még az információk megbízások feldolgozása és az információk terjesztése is hatáskörébe tartozik.

* A tájékoztatási részleg elnevezése - nagyságától, jellegétől vagy egyéb belső szempontoktól függően - változó. Egyaránt beszélnek osztályról, központról, esetleg állomásról is. Jelen cikkben a német Einrichtung /intézmény, berendezés/ elnevezést a nálunk leggyakoribb "osztály"-lyal fordítottuk. - Szerk.

1. A KÖZPONTI TÁJÉKOZTATÁSI OSZTÁLY ALAPVETŐ FELADATAI

A tudományos és műszaki információs rendszert a kombinát szerkezeti felépítésének megfelelően alakították ki, ezért a kombinát törzsüzemében, a VEB Kabelwerke Oberspree /KWO - Oberspree-i Kábelmű/ kebelében központi tájékoztatási osztályt /továbbiakban: Központ/ hoztak létre, amelynek kettős feladata van:

szolgáltatási tevékenység, nevezetesen a törzsüzemben, a kombináthoz tartozó többi kábelműben, továbbá a többi iparágban dolgozó minden igénylőnek tudományos-műszaki információk szolgáltatása;

irányító tevékenység, vagyis a kombináthoz tartozó kábelüzemekben működő tájékoztatási osztályok, ill. megbízottak munkájának koordinálása és irányítása.

E kettős funkció elvállalásával biztosítják, hogy a vezetés és koordinálás ne szakadjon el a gyakorlatban megoldandó feladatokról. Szervezeti szabályzatban fektették le a Központ és a tájékoztatási osztályok, ill. megbízottak rendszerének szervezeti felépítését, feladatait és munkamódszereit. A tájékoztatási rendszer felépítését egységes szempontok szerint - a feladatok és célok azonosságát véve alapul - végezték el.

A Központ - a többi kábelüzem tájékoztatási osztályaival ellentétben - kiemelt ellátásban részesül, mind a személyi állomány, mind az információs források tekintetében. Ennek következményeként sok munkafeladatot központosítottak, így pl.:

információs eszközök kiadását;

a tekercselő huzalok, vezetékek és kábelek teljes szakterületére vonatkozó központi adattár vezetését;

a szakterület forrásra orientált adattárainak /vállalati irodalom, kutatási és fejlesztési beszámolók, fordítások/tárolásának vezetését;

a nehezen hozzáférhető irodalom beszerzését, valamint az egyes tájékoztatási osztályok közötti belső kölcsönzés megszervezését.

A tevékenységek koordinálása messzemenően kiküszöböli a párhuzamos és felesleges munkát.

A Központ két csoportra oszlik. Az első csoport a műszaki könyvtárat foglalja magában, amely elsősorban az információs források felkutatásáért, beszerzéséért és tárolásáért felelős. A második csoport feladata az információs források tartalmi feltárása, valamint az így nyert eredmények továbbítása a használókhoz. Minden meghatározott szakterülethez tartozik egy információs mérnök. A munkaterületeknek ez a megosztása munkaszervezési szempontból kedvező, a gyakorlatban

azonban ez nem jelenthet merev szétválasztást; a két csoport egymásra van utalva és függ egymástól. Szorosan együtt kell működniük; pl. az információs igények felkutatása és a felhasználókkal való kapcsolattartás során. Ezért a könyvtár vezetője is végez szakreferensi teendőket.

2. AZ INFORMÁCIÓS FORRÁSOK TARTALMI FELTÁRÁSA

A felkutatott irodalom elsősorban folyóiratcikkeket tartalmaz, adódnak azonban szakkönyvek, vállalati kiadványok, fő- és szakiskolai jegyzetek, valamint különböző fajtájú jelentések is. Különösen nagy gondot fordítanak a belső írásbeli anyagok összefogására.

Az információs források tartalmi feltárását 80%-ban a Központ információs mérnökei végzik. Bár a munkaidő nagy részét a feltáró tevékenység köti le, a Központ mégis arra az álláspontra helyezkedik, hogy az információs feldolgozásnak és az irodalomkutatásnak - a hatékonyság érdekében - egy kézben kell összpontosulnia. A fennmaradó 20%-nyi anyag feldolgozása - meghatározott munkamegosztás alapján - a kábelművek információs osztályaira hárul, ill. olyan mellékfoglalkozású indexelő szakemberek feladata, akik valamilyen speciális munkaterületen tevékenykednek, vagy különleges nyelvtudással rendelkeznek. A mellékfoglalkozású indexelő szakemberek egységes feldolgozási elvek és az iparágra kötelező tezaurusz alapján dolgoznak, munkájukat a Központ folyamatosan ellenőrzi.

A kombinált információs szakterületei pontosan meghatározottak; lényegében a kábelipar termékeire és technológiájára /beleértve a mérő és vizsgálati módszereket/, továbbá a felhasznált nyersanyagokra korlátozódnak. A határ- és rokonterületek irodalmát csak kivételes esetekben dolgozzák fel. Amennyiben ezekről a területekről van szükség információkra, az illetékes szakterülethez tartozó tájékoztatási osztályoktól szerzik be azokat.

A tartalmi feltárás alapja a Központ információs tématerve, amely a tájékoztatási tevékenység súlyponti kérdéseit tartalmazza, s egyben eszköze a Központ kapacitástervezésének. Az információs tématervet évente kiegészítik és pontosítják a vállalati tervek, valamint a jelentősebb felhasználók információs igényeinek szóban és írásban történő felmérése alapján.

3. AZ INFORMÁCIÓK KÖZVETITÉSE

A tájékoztatási osztályoknak az a feladatuk, hogy az információt ne csak a kutatás és fejlesztés szakembereinek, hanem valamennyi dolgozónak rendelkezésére bocsássák. Elsősorban ezt a célt szolgálják a Központ információs szolgáltatásai. Az adatok tárolására és az információs szolgáltatások előállítására 1972 óta Robotron 300 /R 300/

számítógépet alkalmaznak, a VEB Kombinat Robotron, Dresden által kidolgozott tipusterveknek megfelelően. A szükséges helyi módszertani eszközöket /tezaurusz, feldolgozási irányelvek, indexelési irányelvek, munkafolyamatok/ szoros együttműködésben dolgoztak ki a Villamosipar és Elektronika Minisztérium Tájékoztatási Központja, a kombinát tájékoztatási osztályai és szervei, valamint a szakterület specialistái /pl. a tezaurusz esetében/. Jelenleg havonta kb. 300-400 kivonatot táplálnak be az adattárba, amely összesen mintegy 10 ezer kivonatot tartalmaz. Mivel a Központ az R 300 berendezést nem egyedül használja, igen pontosan be kell tartania az előírt határidőket.

Az R 300 segítségével a következő szolgáltatásokat tudják a kombinát valamennyi - információigénylő - dolgozója számára biztosítani:

3.1 A "Tekercselő huzalok, vezetékek és kábelek" c. szakbibliográfia kiadása

A szakbibliográfia áttekintést nyújt a szakterület teljes irodalmáról, amelyet a felelős tájékoztatási mérnökök feldolgoztak. Ofszet eljárással sokszorozítják. Az információs forrás beérkezése és a szakbibliográfia megjelenése között átlagosan 2 hónap telik el. Minden szám tartalmaz tartalomjegyzéket és deszkriptor-jegyzéket. A Központ szerzői mutatót is összeállít, ezt azonban nem publikálják. A kivonatokat adott rendszer szerint osztályozzák, úgy, hogy minden érdeklődőnek több lehetőség is kínálkozik, hogy az őt érdeklő kivonatot a lehető leggyorsabban megtalálhassa anélkül, hogy az egész füzetet át kelljen néznie.

3.2 Szelektív információterjesztés

A felhasználók egy részének, elsősorban a vezető kádereknek, továbbá a kutatás és fejlesztés felelős munkatársainak információs igényeit - deszkriptorok formájában - betáplálják a számítógép memóriáegységébe, amely azután minden egyes új dokumentumkivonat bevitelénél automatikusan azonosítja, van-e igény a kivonatra. Ha van, akkor kinyomtatja a vonatkozó kivonatot az érdekelte felhasználó részére, aki azt rövidesen kézhez is kaphatja. Ennek az az előnye, hogy a felhasználó az őt érdeklő szakterületre vonatkozó új információkat gyorsan és felesleges adatoktól mentesen megkapja. Jelenleg kb. 100 személy részesül ebben a szolgáltatásban.

3.3 Irodalomkutatások készítése

Gépi irodalomkutatást a számítógép technikai adottságai miatt egyelőre csak különleges esetekben végez. Az előre betervezett iro-

dalomkutatások nagy része a szelektív információterjesztés anyagaiból megoldható. Az eseti tájékoztatás, az egyedi kérések lényegében az éves tárgymutatók segítségével teljesíthetők. Jóllehet, az információs tevékenység jelentős részét R 300 számítógéppel végzik, egyes szolgáltatásokat mégis manuális uton kell előállítani.

Vezető káderek tájékoztatása

A kombinát összes üzemeinek vezető kádereit ellátják egy vagy több információs forrás tartalmát erősen tömörítő információkkal. Elsősorban mutatószámokat, ujitásokat, fejlesztési irányzatokat, új anyagokat, továbbá vezetési és gazdasági kérdéseket ismertetnek. E különleges információk terjedelme átlagosan két lap.

Analitikus-szintetikus információk készítése

A felhasználók egyre inkább olyan információkat igényelnek, amelyek nemcsak utalnak információs forrásokra, hanem a tartalmát is közlik. Az ilyen jellegű szolgáltatások létrehozásához a tájékoztatási mérnököknek és a szakterület specialistáinak szoros együttműködése szükséges: tények közlésén túlmenően szakmai értékelést is kell adni.

A Központ megkezdte adott mutatószámok értékeinek gyűjtését, hogy erre alapozza egy később szervezendő adatdokumentációs szolgáltatását.

A szakirodalomban ritkán említett témákról szóló információ

A számítógép a munkafolyamatok pontos megszervezését követeli meg a tájékoztatási osztálytól. Alkalmazása többletráfordításokkal jár, ez azonban megtérül a szolgáltatott információk minőségének javításával és a tájékoztatási mérnökök leterhelésével. Az így nyert kapacitást analitikus-szintetikus információk készítésére és a felhasználókkal való személyes kapcsolatok megjavítására fordíthatják. A számítógépes szolgáltatások ugyanis a felhasználók munkamódszereinek és szokásainak részleges módosítását igénylik. Ezért meg kell győzni őket ezeknek a szolgáltatásoknak az értékességéről és meg kell őket tanítani e szolgáltatások kihasználására. Az új szolgáltatások alapos propagandájának akár egyszeri elmulasztása is csak igen nagy többletráfordítással képes a tájékoztatási osztály ellensúlyozni. Az ilyen mulasztás erősen lecsökkenti a számítógép gazdaságosságát.

4. A KÁBELMŰVEK TÁJÉKOZTATÁSI OSZTÁLYAINAK,
ILL. MEGBIZOTTAINAK FELADATAI

Az üzemi tájékoztatási osztályok munkatársai igen szoros kapcsolatban állnak a Központtal.

Az információs rendszer úgy van megszervezve, hogy az információkat a lehető legátfogóbban, ugyanakkor azonban a gazdaságossági szempontok állandó figyelemmel kísérése mellett szolgáltatassák. Ezért az osztályok feladatai eltérnek a Központétól. Valamennyi tájékoztatási osztály magától értetődően felelős a saját területén, többek között a forrásanyagok beszerzéséért és feldolgozásáért, sőt részben tárolásáért is. A feldolgozás lényegében a Központban történik, úgy, hogy a kábelüzemek illetékes tájékoztatási szakemberei csupán a Központtól kapott szolgáltatásokat értékelik, és eljuttatják a megfelelő információkat a megfelelő érdeklődőkhöz. Ily módon feldolgozó tevékenységüket azokra a területekre tudják összpontosítani, amelyek kizárólag saját üzemükben fontosak, s amelyekkel a Központ nem foglalkozik.

A kombinát teljes szakterületéről nem szükséges belső információs kartoték felfektetése, mert az eseti irodalomkutatásokat a szakbibliográfia éves tárgymutatója alapján elkészíthetik, a betervezett irodalomkutatásokat pedig a Központ állítja össze. De mindezekon felül létesíthetnek és fenntarthatnak az üzemi követelmények szerint belső szolgálati adattárakat.

Összefoglalva, a kábelművek egyes tájékoztatási osztályainak, ill. tájékoztatási megbizottainak a következő feladatokat kell ellátniuk:

az üzemben felvetődő tudományos-műszaki témákhoz az információ szolgáltatása;

a központilag kidolgozott információk eljuttatása a felhasználókhoz;

az információs igények felmérése és továbbítása a Központhoz;

a belső információs források összegyűjtése;

közreműködés a központi adattár kiépítésében;

szoros kapcsolat létesítése mind a Központtal, mind a felhasználókkal.

A Központ a tájékoztatási osztályok munkatársait és a megbízottakat rendszeres továbbképzésben részesíti, ill. munkájukban tanácsokkal segíti.

5. A TÁJÉKOZTATÁS HATEKONYSAGÁNAK NÖVELESE A FELHASZNÁLÓK OKTATÁSA REVEN

A tájékoztatási osztályoknak arra kell törekedniük, hogy egyre inkább bővítsék használóik körét. Minél nagyobb azoknak a dolgozóknak a száma, akik a szellemi alkotó munkában hasznosítják az információkat, annál nagyobb a tájékoztatási osztályok hatékonysága. Főként propaganda-eszközökkel kell a dolgozókat arra ösztönözni, hogy

a saját tájékoztatási osztályuk szolgáltatásait igénybe vegyék;

a tájékoztatási osztályokat feladataik megoldásában partnerként elismerjék és a munkaterület fontosabb információit maguk is közkinccsé tegyék;

a tájékoztatási osztályok munkáját támogassák azáltal, hogy maguk is tevékenyen részt vesznek az információs források felkutatásában és feldolgozásában.

Ezek a szempontok szerves alkotórészei a kombinátban - a Központ szervezésében - a felhasználók képzésére rendszeresen folytatott - oktatási programnak. A Központ emellett szorosan együttműködik a kombinát oktatási részlegével, hogy a felhasználók képzése a kombinát továbbképzési intézkedéseinek tematikailag összehangolt és a távlati tervekbe is beiktatott alkotórészekévé váljék. A Központ jelenleg a tájékoztatási osztályok feladatait és céljait ismertető előadásokkal vesz részt a vezető káderek, a fő- és szakiskolákról a kombinátba került végzett hallgatók, valamint a munkások képzésében. További felhasználói rétegeket a jövőben vonják be az oktatásba. Egyes üzemekben a tájékoztatási osztályok szintén foglalkoznak a felhasználók képzésével. A foglalkozás időtartama többnyire két óra.

Mindezen rendezvények vagy előadások célja az, hogy az érdekeltek jobban és célszerűbben használják fel az információs szolgáltatásokat, valamint hogy megjavuljon a kapcsolat a felhasználók és a tájékoztatási szakemberek között.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A nagy iparvállalatok központjában működő tájékoztatási osztályoknak nemcsak saját üzemrészük dolgozóit, hanem legtöbbször a válathoz tartozó kisebb üzemek munkatársait is el kell látniuk információkkal. Feladatuk továbbá az üzemi tájékoztatási szakkaderek szakmai irányítása is. E sokrétű munka ellátásához olyan szervezési formát kell kialakítani, amely a munkamegosztás és a kooperáció elvén alapszik.

Az NDK kábeliparának területén a forrásanyagok tartalmi feltárása lényegében decentralizált; a dokumentum nyilvántartása és szol-

gáltatások kiadása centralizált. Egy R 300 számítógép felhasználása a tudományos-műszaki tájékoztatás egyes feladatainak elvégzésére mentesítette a tájékoztatási mérnököket a rutinmunkáktól. Egyidejűleg javult az információterjesztés minősége is.

A szolgáltatásokat /szakbibliográfiák, szelektív információterjesztés, irodalomkutatások stb./ úgy kell kialakítani, hogy a felhasználók széles köre számára megfelelőek legyenek. Ezáltal nemcsak a kutatásban és a fejlesztésben dolgozó munkatársakat, hanem a gyártáselőkészítés egyéb területein, sőt a termelésben működő dolgozókat is segítik. Fontos feladat az újítók és ésszerűsítők széles körű tájékoztatása is, pl. olyan újítások közlésével, amelyek más üzemekben is megvalósíthatók.

A Központ tájékoztatási osztálya arra törekszik, hogy kiterjedd tapasztalatcsere segítségével hozzájáruljon a termelékenység növeléséhez és a munka minőségének javításához. Ezzel kapcsolatban különleges szerepet játszik a szocialista államok társvállalatainak tájékoztatási központjaival folytatott tapasztalatcsere. A tájékoztatási tevékenység bevált módszereinek, a munka jobb megszervezését vagy egyszerűsítését segítő adatoknak cseréje, információs források megküldése mind hasznos segítséget jelent.

Egy tájékoztatási osztály hatékonysága attól függ, mennyire vonják be a vállalat mindennapi életébe, mennyire veszik számításba vállalati problémák megoldásához. Ha nem csupán információt szolgáltató intézménynek tekintik, hanem elismerik, hogy folyamatosan el is kell látni információkkal, akkor minden lehetősége megvan arra, hogy maga is hozzájáruljon a vállalatban folyó munka színvonalának emeléséhez.

Fordította: Takáchné Tóth Mária

VIERGUTZ, H.: Egy nagyvállalat tájékoztatási osztályának feladatai és munkamódszerei a Német Demokratikus Köztársaságban

A nagyvállalati tájékoztatási osztályok a beszerzés, feltárás és információszolgáltatás feladatainak ellátása mellett gyakran még a hozzájuk tartozó tájékoztatási részlegek és megbízottak irányításáért, illetve a munka koordinálásáért is felelősek.

A cikk egy nagyvállalati központ tájékoztatási osztály feladatait és tevékenységét a következő témák köré csoportosítva ismerteti:

- információszolgáltatások előállítása számítógép segítségével;
- a központi tájékoztatási osztály és a hozzá tartozó tájékoztatási részlegek között fennálló munkamegosztás;
- a felhasználók oktatása.

VIERGUTZ, H.: Tasks and working methods of information departments in big enterprises in the German Democratic Republic

Information departments in big enterprises are collecting, processing and disseminating information. In addition, very often, they are responsible for the guidance of units and persons responsible for information supply as well as for the co-ordination of all relating activities.

Tasks and activities of a central information department in a big enterprise are described around the following main topics:

computerized information services;

division of labour between the central information department and its information units;

training of users.

! ! !

ФИРГУЦ, Х.: Задачи и методы работы отдела информации на крупных предприятиях в ГДР

На крупных предприятиях отделы информации кроме выполнения заданий по сбору, обработке и распространению информации часто несут ответственность также за управление информационными подразделениями и соответствующими лицами, за координирование работы.

В статье рассматриваются задачи и деятельность центрального отдела информации большого предприятия, разбивая на следующие темы:

информационное обслуживание с помощью ЭВМ;

разделение труда между центральным отделом информации и принадлежащими к нему информационными подразделениями;

обучение потребителей.

§ §

VIERGUTZ, H.: Aufgaben und Arbeitsweise einer Informationseinrichtung in einem Grossbetrieb

Informationseinrichtungen in Grossbetrieben sind neben den Aufgaben der Beschaffung, Erschliessung und Bereitstellung von Informationen oft auch für die Anleitung zugeordneter Informationsstellen bzw. -beauftragten sowie die Koordinierung der Arbeit verantwortlich.

Aufgaben und Arbeitsweise der Leitstelle für Information und Dokumentation im Grossbetrieb werden dargestellt, wobei ausführlicher auf die Themen

Herstellung von Informationsmitteln mit Hilfe elektronischer Datenverarbeitungsanlagen;

Arbeitsteilung zwischen Leitstelle und zugeordneten Informationseinrichtungen;

Durchführung von Nutzerschulungen
eingegangen wird.

